

Gondolatok a magyar légvédelemről

(érdemi válaszok nélkül)

- [1990. december 28.](#)
- [1991. január 10.](#)
- [1991. december 10.](#)
- [1997. március 10.](#)
- [2001. július 17.](#)
- [2002. május 21.](#)

NYÍLT LEVÉL FÜR LAJOS HONVÉDELMI MINISZTERNEK

MIÉRT LYUKAS A MAGYAR ÉGBOLT

AVAGY, MIÉRT HALTAK KI A DINOSZAURUSZOK

(Részlet)

Megjelent a Pesti Hírlap 1990. december 28.-i számában.

".... Az ötven évvel ezelőtt lezajlott angliai légicsata óta a háborúk kimenetelét már általában nem a tankok és az ágyúk, hanem a légvédelmi rendszerek döntik el. Hogy csak a legjellemzőbb példákat említsem meg:

- Ha a III. Birodalom légvédelmi rendszere csak olyan hatékonysággal működik, mint a londoni, akkor a szövetségesek nem az Elbánál, hanem valahol Franciaországban találkoztak volna a Vörös Hadsereggel;
- Ha Egyiptom és a többi arab ország légvédelmi rendszere 1967-ben nem omlik össze, akkor már régen béke lehetne a Közel-keleten;
- Ha az észak-vietnami légvédelmi rendszer 1972-ben nem képes érzékeny veszteségeket okozni az amerikai légierőnek, akkor talán Dél-Vietnam is az ázsiai kis tigrisek sorába tartozhatna.

Nem sorolom tovább, mivel a történelem nem ismeri a "mi történt volna, ha..." kategóriákat. Ahogyan a sajtóból értesülhettünk, a magyar égbolt lyukas. Ezért abban ma szinte minden szakértő egyetért, hogy a Magyar Honvédség védelmi képessége elsősorban a légvédelmi rendszertől függ. Mivel azonban a hadsereg fegyverzeti rendszerei közül a légvédelem eszközei a legköltségesebbek, ezért ezek lecserélése - új radarállomások, elfogó vadászpülő- és légvédelmi rakétakomplexumok beszerzése - először a légvédelem "idegpályáit" és "agyközpontjait" kell korszerű színvonalra emelni.

A fő problémát a címben említett dinoszauruszok példájával szeretném szemléltetni. A Varsói Szerződés egységes légvédelmi rendszerének részét képező magyar légvédelem ugyanis hasonlóképpen működik, mint a ahogyan a dinoszaurusz "működött" a történelem előtti időkben, amikor beleharaptak a farkába. Először is, a farkában lévő érzékelő idegek észlelték a harapás tényét, és jelzést küldtek az állat nagy méretei miatt meglehetősen hosszú idegpályák útján a dinoszaurusz közismerten nem túlságosan nagy agyközpontjának. Az agy feldolgozta ezeket az ingereket, és utasítást küldött a szemeknek, hogy ellenőrizzék, mi is történt ott há-

...
tul? A szemek talán még észlelték az agresszort, mire azonban az újra feldolgozott információk hatására a védekezési parancs eljutott a hatalmas izmokhoz, és azok megpróbálták lerázni vagy agyoncsapni a támadót, addigra az már messze járt a leharapott farokrésszel (vagy leszállt a Vörös téren).

Hát, körülbelül így működik a magyar légvédelmi rendszer is....

Tisztelettel:

Dr. Seres György...."

A HONVÉDELMI MINISZTER VÁLASZA SERES GYÖRGY NYÍLT LEVELÉRE

LYUKAK AZ ÉGBOLTON

(Részlet)

Megjelent a Pesti Hírlap 1991. január 19-i számában (4 nappal az Öböl-háború kezdete, és néhány hónappal a barcsi bombázás előtt)

".... Természetesen, már most is valószínűsíthető, hogy a honi légvédelemnek igen komoly feladata lesz (akárcsak korábban), de azt ma még nem tudják a katonai szakemberek megmondani, hogy pontosan milyen is lesz ez a szerep...."

Levél MÉCS IMRE úrnak, a Magyar Országgyűlés Honvédelmi Bizottsága elnökének

(Részlet)

(Elküldve: 1991. december 10-én)

Tisztelt Elnök Úr!

.... A napokban újra olvastam a Miniszter Úrhoz írt nyílt levelemet és az arra kapott választ, és úgy érzem, hogy ma az Öbölháború és a Jugoszláv határon történt légi határsértések után, a múlt év végén leírt aggályaim aktuálisabbak, mint megjelenésük idején. Ezért úgy gondoltam, hogy azzal tudom három évtizedes kutatói, műszaki fejlesztői és oktatói tapasztalataimat hasznosítani, ha konkrét javaslatot teszek a magyar légvédelemnek olyan irányú fejlesztésére, amely elősegíti a jelen körülményekhez való jobb alkalmazkodást és a még rendelkezésre álló anyagi eszközökkel megvalósítható reális időn belül...

... Javaslatomat egyidejűleg megküldtem a honvédelmi miniszter úrnak és több, illetékes katonai vezetőnek is.

Budapest, 1991. december 10-én.

Tisztelettel

Dr. Seres György

JAVASLAT A MAGYAR LÉGVÉDELEM HATÉKONYSÁGÁNAK JAVÍTÁSÁRA

(Részlet)

... A jugoszláv határon kialakult helyzet ráirányította a közvélemény és a felelős politikai erők figyelmét a légvédelem jelentőségére. Ez az eddig csak katonai szakkérdésként kezelt probléma nemcsak biztonságpolitikai, de súlyos gazdasági kérdésként is napirendre került a magyar országgyűlés honvédelmi bizottságának költségvetési vitájában. A katonai költségvetés csökkentésére irányuló törekvések ellenére, a légvédelem hatékonysága növelésének szükségességét senki sem kérdőjelezi meg.

A légvédelem hatékonyságát két tényező határozza meg. Az egyik a felderítő és a végrehajtó eszközök, a másik az azok vezetését biztosító, döntési-információs rendszer korszerűsége.

Amikor a tömegkommunikációban - sőt, sok esetben még a katonai szaksajtóban is - légvédelem hatékonyságáról van szó, szinte minden szakértő az elfogó vadászrepülőgépek és a felderítő radarok elavultságáról nyilatkozik. A vezetési rendszer minőségéről, korszerűségéről szinte szó sem esik. Pedig ez utóbbi tényező jelentősebb mértékben befolyásolja a légvédelem, mint rendszer hatékonyságát, mint a felderítő és végrehajtó eszközök minősége.

A fegyverzeti eszközök korszerűsége egyébként is relatív. Az amerikai hadsereg, vagy a fejlett nyugati országok hadserege légvédelmének fegyverzetéhez viszonyítva, a Magyar Honvédség légvédelmének felderítő és végrehajtó eszközei valóban elavultak. Ha azonban a kör-

nyező országok légvédelmi - vagy légi támadó - eszközeinek minőségét tekintjük, akkor a lemaradásunk már messze nem olyan mértékű, mint ahogyan az a sajtónyilatkozatokból kitűnik.

A légvédelem hatékonyságát meghatározó másik tényező, a vezetési rendszer vonatkozásában a rendszerelméletnek abból az alaptételéből kell kiindulni, hogy megbízhatatlan elemekből is lehet megbízható rendszert szervezni. Ennek alapfeltétele, hogy a rendszer minden vezetési szintjén időben rendelkezésre álljon az optimális döntéshez szükséges összes információ, és az ezek a lapján hozott döntések időben eljussanak a rendszer végrehajtó elemeihez.

Ez az alapfeltétel a magyar légvédelmi rendszerben messze nem teljesül, még a szervezetszerű eszközök esetében sem. Azokról a nélkülözhetetlen információkról már nem is beszélve, amelyeket más szervek - például a határőrség, vagy a rádiófelderítők - szerezhetnek a légihelyzetre vonatkozóan.

A vezetési rendszer döntő jelentőségét egy, a nyugati katonai szakirodalomban már évek óta forgalomban lévő kifejezés világítja meg. Ez a kulcsszó a CCCI (vagy C3I), ami az angol Command, Control, Communication, Intelligence - vezetés, irányítás, híradás, felderítés - szavak rövidítéséből származik, és azt jelenti, hogy a katonai vezetési rendszer ezen funkcióinak megvalósítása kapcsolja össze egységes rendszerré a csapatok erőit és eszközeit. Azt, hogy ez a szemlélet milyen eredményes, azt a heterogén összetételű és fegyverzetű koalíciós csapatoknak az Öböl-háborúban nyújtott teljesítménye bizonyítja.

És még egy példa. A finn légvédelem, eszközparkját tekintve, néhány korszerű, nyugati gyártmányú távolfelderítő radarállomás kivételével, a miénkhez hasonló szovjet eredetű fegyverzettel rendelkezik (és a légierő MiG-21-es vadászgépeit csak az évtized közepén tervezik lecserélni!). Vezetési rendszerét tekintve azonban a finn légvédelmi rendszer megfelel a kor követelményeinek. A katonai repülőeszközök és a felderítő radarállomások a nemzetközi normáknak megfelelő repülőgép-azonosító berendezésekkel vannak ellátva, és számítógépes rendszer kapcsolja össze egymással a katonai és a polgári radarállomásokat, illetve a légvédelem különböző szintű vezetési pontjait. Ez biztosítja, hogy optimálisan ki tudják használni a rendelkezésre álló felderítési és harci lehetőségeket.

A fenti megfontolások alapján meggondolandó, hogy milyen utat válasszunk a magyar légvédelem hatékonyságának növeléséhez.

Néhány korszerű radar, vagy vadászrepülőgép rendszerbeállítása nem javítja lényegesen a légvédelem hatékonyságát, sőt, az ezekhez szükséges infrastrukturális - üzemeltetési, javítási, kiképzési, stb. - feltételek hiánya és a megmaradó fegyverzeti rendszerekhez való illesztetlensége még ronthat is a helyzetet.

A légvédelem felderítő és végrehajtó elemeinek, a rádiolokátorok, az elfogó vadászrepülőgépek és a légvédelmi rakéták teljes generációváltása, az ország teherbíró képességét figyelembe véve, legkorábban csak az évtized második felében várható.

A légvédelem hatékonyságát, reális idő- és költséghatárokon belül, csak a vezetési rendszer korszerűsítésével lehet javítani.

Erre jelenleg is vannak különböző törekvések. A Magyar Honvédség különböző szintű szervei már évek óta folytatnak fejlesztési munkákat a vezetési rendszer korszerűsítésére. Ezek a fej-

lesztések azonban elszigetelten folynak, nincsenek összhangban a szervezeti változásokkal, ezért sok, felesleges, párhuzamos tevékenységgel és eszközbeszerzéssel járnak. A végeredmény tekintetében pedig felesleges átfedéseket és illesztetlenségi problémákat fognak eredményezni.

Az idő sürget, a pénz kevés. Ilyen körülmények között a lévédelmi rendszer még meglévő és hadrafogható elemeinek optimális kihasználását csak egy, a CCCI rendszer filozófiáján alapuló, átgondolt, összehangolt és koncentrált fejlesztéssel létrehozott vezetési rendszer biztosíthatja. Egy ilyen alapon felépülő vezetési rendszer alkalmassá teszi a magyar légvédelmet arra is, hogy az anyagi lehetőségek függvényében, fokozatosan beszerzett új fegyverzeti eszközöket is magába integrálja.

Ha tehát a légvédelmi csapatok még rendelkezésre álló erőit és eszközeit a harci technika generációváltásáig is optimálisan akarjuk alkalmazni, és biztosítani akarjuk az új fegyverzeti eszközök folyamatos rendszerbeállításának feltételeit, akkor elengedhetetlen egy olyan korszerű, számítógépes döntési-információs rendszer létrehozása, amely egységes rendszerbe kapcsolja össze a Légvédelmi Parancsnokság valamennyi alárendeltjét, és lehetővé teszi a szárazföldi csapatok és polgári légiforgalom irányítás rádiólokációs, valamint a Magyar Honvédség többi csapatai és a Határőrség rádióelektronikai és vizuális eszközökkel szerzett légihelyzet információinak időbeni felhasználását is.

Előzetes számvetések szerint, egy ilyen számítógépes rendszer fejlesztési és létrehozási költségei összemérhetőek a jugoszláv határon létrehozott légvédelmi csoportosítás és légi járőrözés egy hónapi fenntartására fordított költségeivel. A rendszer létrehozási költségei pedig igen rövid idő alatt megtérülnek, mivel egyrészt, a vezetési pontok korszerű berendezéseinek üzemeltetési és fenntartási költségei csak töredékét teszik ki a jelenlegi automatizált vezetési eszközökének, másrészt, az ügyeleti szolgálat ellátásához szükséges személyi állomány, valamint a rádiólokációs és egyéb eszközök mennyisége jelentősen csökkenthető.

.....

Budapest, 1991. december 10-én.

Levél Keleti György miniszter úr részére

(Részlet)

Elküldve Budapest, 1997. március 10.

" Tisztelt Miniszter Úr!

.... Úgy tűnik, hogy a légvédelem szerepét - ha másért nem, a NATO-ba törekvésünk miatt - az illetékesek már megértették. Ezt látszik igazolni, hogy a légvédelem új felderítő és végre-hajtó eszközeinek - a radarberendezéseknek, a légvédelmi rakétáknak és a vadászrepülőgépeknek - a beszerzése már látványosan napirendre került. De - legalábbis nekem így tűnik - csak a nyílt levelemben annak idején leírt "dinoszauruszt" tervezik újjáéleszteni. Nem esik szó ugyanis sehol sem arról, hogy ezeknek az új eszközöknek a hatékony alkalmazásához - akár NATO keretekben, akár önállóan - először azt az információs infrastruktúrát (a "dinoszaurusz" idegpályáit és agyközpontjait) kellene létrehozni és alkalmazni tudni, amely nélkül az új rendszer is kihalásra lesz ítélve.

Ezt az aggályomat az is igazolja, hogy a reménybeli NATO partnereink - mindenekelőtt az amerikaiak - a fegyverzetek cseréjénél fontosabb feltételnek tekintik azt, hogy a minél előbb és minél hatékonyabban lehessen kommunikálni az új tagok vezetési rendszereivel. És ehhez az angol nyelv elsajátítása és a NATO szabványok megismerése csak előfeltétel. Korszerű, integrált, számítógépes információs hálózat, és annak alkalmazását profi módon végző állomány nélkül ezeknek, az anyagilag és politikailag drága eszközöknek a beszerzése csak terhet fog jelenteni az országnak. Ezért a katonai vezetés - előbb-utóbb - arra fog kényszerülni, hogy "ajándékként" fogadjon el egy olyan vezetési rendszert, amely a szükségesnél szorosabb függőségbe hoz bennünket az "ajándékozó" hatalomtól (mint történelmünk során már annyiszor).

Ez a helyzet ma már viszonylag egyszerűen megelőzhető lenne, ha - felismerve ezt a veszélyt - azonnal hozzákezdenénk egy ilyen automatizált vezetési rendszer létrehozásához. Ennek ma már semmilyen technológiai, politikai - de még csak komoly anyagi - akadálya sincs, mint akár csak a fent említett nyílt levelem idején még volt. (Még érvényben volt a Varsói Szerződés és az embargó.)....

Válaszát várva, tisztelettel üdvözli

Dr. Seres György"

Levél Dr. Medgyessy Péter miniszterelnök-jelölt részére

(Részlet)

Elküldve Budapest, 2001. július 17.

Tisztelt Medgyessy úr!

Tisztában vagyok azzal, hogy a várható választási küzdelemben a nemzetbiztonsági kérdések (hál'istennek) valószínűleg nem fognak elsődleges szerepet játszani, mégis, szeretném az Ön figyelmét ráirányítani ennek a kérdésnek egy olyan vetületére, amely hosszú időn – több választási cikluson – keresztül kihatással lesz a magyar honvédelem és a gazdaság helyzetére, sőt, hazánk nemzetközi megítélésére is. Ez a kérdés pedig a légvédelmi rendszer fejlesztése – ezen belül is elsősorban a vadászlégierő korszerűsítése.

Hosszú ideje zajlik a vita arról, hogy korszerűsítsük-e a MiG-29-eseket, vagy cseréljük le őket, új gépekre, vagy használtakra, amerikaiakra, vagy európaiakra.

A vita azonban – szerény megítélésem szerint – nem az alapkérdések körül folyik, és mivel ez a téma várhatóan az őszi parlamenti időszakban is napirendre fog kerülni, az Önök álláspontja és szereplése ebben a kérdésben befolyásolhatja a választási küzdelem kimenetelét is.

... Amennyiben levelem felkeltette érdeklődését, kérem, tekintse át azokat a kérdéseket, amelyeket a légierő korszerűsítésének megkezdése előtt lefolytatandó parlamenti vita során mindenképpen szükséges lenne tisztázni, mivel az ezekre adott – vagy nem adott – válaszok jelentősen befolyásolhatják nemzetközi megítélésünket, és nagyságrendekkel módosíthatják a vadászgép-csere anyagi vonzatait.

A vadászpilóta gépek cseréje előtt tisztázandó legfontosabb kérdések:

- 1) Milyen vállalást tettünk a légvédelemre vonatkozóan a NATO felé, és milyen követelményeket támaszt a NATO a magyar légierővel kapcsolatban?
- 2) Milyen hatása lenne hazánk nemzetközi megítélésére és az Európai Unióba, illetve a Nyugateurópai Unió védelmi szervezetébe való törekvésünkre nézve, ha:
 - a) a német-orosz (esetleg az izraeli) ajánlatot fogadnánk el a MiG-29-esek NATO-kompatibilissé tételére vonatkozóan;
 - b) az amerikai (török, belga) ajánlatot fogadnánk el a használt F-16-osok bérletére vonatkozóan;
 - c) a svéd-angol ajánlatot fogadnánk el a használt Gripenek bérletére vonatkozóan?
- 3) Történt-e egyeztetés az új és a potenciális NATO tagállamokkal a géptípus kiválasztásáról?
 - a) a repülőtéri rendszerek és kiszolgáló berendezések kölcsönös alkalmazhatósága céljából;
 - b) kiképző-, átképző-, továbbképző- és gyakorló bázisok létrehozása céljából;

- c) regionális javítóbázis(ok) létrehozása céljából;
- d) regionális alkatrészellátó raktár(ak) létrehozása céljából.

4) Van-e a Magyar Honvédségnek koncepciója a vadászrepülőgép-váltás hatásairól a légierő légvédelmi funkcióinak megoldására vonatkozóan?

- a) a légierő fegyvernemei közötti feladatmegosztásról és együttműködésről;
- b) a vadászrepülő illetve a légvédelmi rakéta és tüzér csapatok közötti biztonságos és hatékony együttműködés technikai és informatikai feltételeiről;
- c) a NATO tagállamokkal való biztonságos és hatékony légtér-ellenőrzési együttműködés technikai és informatikai feltételeiről (békében és válságkezelés idején);
- d) a szomszédos államokkal való biztonságos és hatékony légtér-ellenőrzési együttműködés technikai és informatikai feltételeiről (békében és válságkezelés idején).

5) Van-e a Magyar Honvédségnek koncepciója a vadászrepülőgép-váltás hatásairól a légierő harcátámogató funkcióinak megoldására vonatkozóan?

- a) a szárazföldi csapatok és a légierő vezetési rendszerei közötti biztonságos és hatékony együttműködés technikai és informatikai feltételeiről;
- b) a légierőnek a támogatott szárazföldi csapatok tűzcsapásaitól való megóvásától;
- c) a támogatott szárazföldi csapatok erőinek és eszközeinek a saját légierő csapásaitól való megóvásáról.

6) A költségek tervezésénél - a hajózó és irányító állomány átképzése mellett – figyelembe vették-e?

- a) a repülőtéri kiszolgáló- és szerelőállomány nyelvi átképzését;
- b) az érintett tiszt- és tiszthelyettes-képző intézmények átállítását és az oktató állomány átképzését;

Budapest, 2001. július 17.

Tisztelettel

Dr. Seres György

Levél Dr. Medgyessy Péter miniszterelnök részére

(Részlet)

Elküldve Budapest, 2002. május 21.

Tisztelt Miniszterelnök Úr!

A választási küzdelem elején, 2001. júliusában levelet írtam Önnek, amelyben felajánlottam katonai és informatikai szakértői tapasztalataimat.

Válaszában – melyet a Gripen vadászrepülőgépek kölcsönzésére vonatkozó döntés után kaptam meg – Ön azt írta, hogy a szocialista párt mozgástere jelentősen leszűkült. Azóta viszont ez a mozgástér jelentősen kibővült, és, reményeim szerint, az Ön új kormánya valóban „**A jóléti rendszerváltás honvédelmi programját**” kívánja végrehajtani – ahogyan azt a választások előtt Juhász Ferenc úr, többek között, megfogalmazta:

„...Képpé tesszük a honvédséget a nemzeti és a szövetségi követelmények magas szintű teljesítésére.

... Eleget teszünk a NATO tagsággal járó kötelezettségeinknek, a tagságnak nem csak az előnyeit kívánjuk élvezni.”

Ezeknek a célkitűzéseknek a megvalósítása jelentős anyagi és szellemi ráfordításokat igényel – mégpedig, minél többet fordítunk a megoldások optimalizálását szolgáló szellemi előkészítésre, annál kisebbek lehetnek az azonos eredményt hozó költségek.

... 1990. óta – Szabó János kivételével – minden honvédelmi minisztert megpróbáltam meggyőzni arról, hogy – amihez nem kell stratégának, csak újságolvasónak lenni –, hogy a második világháború óta a háborúk nem a földön, hanem a levegőben dőlnek el. Az Öböl-háború és a koszovói válság óta pedig azt is tudjuk, hogy a légiháború sorsa lényegében már az információ térben eldől.

Mivel magyar légierőre és a légvédelmi rendszerre vonatkozó átfogó védelmi követelmények meghatározására a rendszerváltás óta hivatalba lépett kormányok közül még egyik sem vállalkozott, eretnek nézeteimmel eddig nem sok sikerem volt. Pedig azokat megerősítette az az 1997-ben – az Ön pénzügyministersége és hazánk NATO-belépésére való felkészülése idején –, a magyar és a német védelmi minisztérium szakértői által végzett átvilágítás, amelyről a **VILÁGGAZDASÁG** 1997. december 8-i számában lehetett olvasni (**Bak Mihály: Átvilágították a légvédelmet** című írásában).

A fenti, azóta feledésbe merült felmérésnek (amelynek dokumentumai valahol biztosan fellelhetők) a megállapításaiból csak egy erre vonatkozó gondolatot idéznék:

„A légvédelmi koncepció a NATO normáinak figyelembevételével készült. Az Észak-atlanti Szövetségben Magyarország tudtára adták: az egyik legelső feladat a magyar légtérvédelem korszerűsítése. 1999 tavaszán, a tagság kezdetén Magyarországnak a NATO normáit teljesítve kell belépnie az integrált szövetségi légvédelmi rendszerbe.”

Tudományos kutatómunkámat ma is aktívan folytatom, melynek keretében, többek között, éppen a „*MAGYAR LÉGIERŐ KORSZERŰSÍTÉSÉNEK NÉHÁNY KÉRDÉSE*” címmel készítettem egy átfogó (díjazott) tanulmányt a Magyar Hadtudományi Társaság 2001. évi pályázatára. Ennek lényege:

„Egy minőségileg új légierőt és légvédelmi rendszert nem célszerű úgy létrehozni, ahogyan az Magyarországon (haderőreform fedőnéven) hosszú évek óta történik: először meghatározzuk a létszámot, létrehozunk az új szervezeti kereteket, kijelöljük térbeli struktúrát – a repülőterek, a radarok és a légvédelmi rakéta rendszerek helyét – majd kiválasztjuk a technikai eszközöket. Ezek egy átgondolt fejlesztésnek csak az utolsó lépései lehetnek. „

Tisztelt Miniszterelnök Úr!

Amennyiben a fentiekben idézett célkitűzések és feladatok az új kormány programjában is szerepelni fognak, akkor azok megvalósításában szívesen kamatoztatnám a magyar légvédelem és légierő szolgálatában, 32 év alatt, szerzett tudományos kutatói, fejlesztői, oktatói, vezetői és üzemeltetői, illetve tízéves magánvállalkozóként összegyűjtött informatikai szakértői tapasztalataimat.

Bízva abban, hogy fenti gondolataimat, legalábbis megfontolásra érdemesnek minősíti, várom választát.

Budapest, 2002. május 21.

Tisztelettel

Dr. Seres György
a hadtudomány doktora